

היום נלמד בעזרת ה':

חולין דף קלג

אמר ר' אבא אמר רב הונא אמר רב - חוטין שבלחי אסורים: חוטים של דם שנמצאים בלחי של הבהמה, אסורים באכילה משום דם. וכל כהן שאינו יודע להוציא את החוטים האלו מהלחי, אין נותנין לו את המתנת כהונה של 'לחי'.

ולא היא: הגמרא אומרת שדברי רבי אבא אינם נכונים. כי אם הכהן צולה את הלחי, הדם זב החוצה. ואם הוא מבשל אותו בקדירה, הרי הוא חותך את הלחי ומולח אותו במלח קודם לכן והדם יוצא.

*

אמר רבא בדק לן רב יוסף: רב יוסף עשה לנו 'בדיקה' ושאל אותנו את השאלה הבאה. כהן שחוטף את המתנות מיד הילדים שלוקחים אותם אל הכהן, האם הוא מחבב את המצוה והוא נוהג כראוי, או שהוא מזלזל במצוה? ואנחנו 'פשטנו' את השאלה והשכנו לרב יוסף שכתוב במתנות **"ונתן לכהן"** ולא שהכהן יטול מעצמו.

אמר אביי: בהתחלה הייתי חוטף את המתנות כי חשבתי שזה חיוב מצוה. אבל כאשר שמעתי את הדרשה של הפסוק הנ"ל 'ונתן' ולא שיטול מעצמו, הפסקתי לחטוף, אבל הייתי אומר לאנשים שיתנו לי את 'המתנות'.

וכיון דשמענא להא דתניא: אבל כששמעתי את הברייתא האומרת, שבני עלי הכהן חטאו בכך שהם ביקשו את המתנות מהאנשים. וזה מה שאומר הפסוק **"ויטו אחרי הבצע"**, וכפי שביאר ר' מאיר שהם לא עברו על גזל, אלא בקשו את המתנות מאנשים. ומאז הפסקתי לבקש מאנשים, אבל אם היו נותנים לי הייתי לוקח.

כיון דשמענא להא דתניא: אבל כששמעתי את הברייתא האומרת שהכהנים הצדיקים היו 'מושכין את ידיהם' ולא לוקחים מהחלוקה של לחם הפנים, והגרגרנים היו לוקחים, הפסקתי לקחת גם אם היו מציעים לי (כדי להשאיר לכהנים שצריכים

אותו יותר ממני). חוץ מערב יום כיפור, שאז שוחטים הרבה קרבנות ויש הרבה מתנות, הייתי מקבל, כדי שתהיה לי 'חזקה' שאני כהן והציבור לא ישכח.

קושיא: ולפרוס ידיה: מדוע הוא צריך לקחת את המתנות בערב יו"כ? הרי הוא נושא את כפיו בתפילה (בברכת כהנים), וכולם יודעים שהוא כהן! **תירוץ:** **אנסיה ליה עידניה:** הוא היה אנוס ולא יכל להתפלל עם הציבור, כי היה לו אז שיעור קבוע עם התלמידים, ולכן הוא לא נשא את כפיו.

*

אמר רב יוסף: כהן שיש לו שכן תלמיד חכם שמצבו הכלכלי דחוק, והכהן רוצה לעזור לו, הוא יכול לזכות לתלמיד חכם את המתנות שהוא אמור לקבל. ולא צריך שהמתנות יגיעו לידי הכהן ואחר כך הוא יתן אותם לתלמיד חכם, אלא נותנים את המתנות ישר לתלמיד חכם (כי הכהן זיכה לו אותם). ומדובר 'במכרי כהונה ולויה' כלומר בכהן שבני העיר אוהבים אותו ונותנים לו את המתנות שלהם, ואז כשהוא מזכה אותם לתלמיד חכם הם נותנים אותם ישירות לתלמיד חכם.

רבא ורב ספרא: הזדמנו לבית של מר יוחנא בנו של רב חנא בר אדא, ויש אומרים לבית של מר יוחנא בנו של רב חנא בר ביזנא. הוא הכין להם 'עגלה משולשת'. השמש של מר יוחנא היה כהן, ומר יוחנא היה נותן לו את המתנות מהבהמות שלו. ביקש רבא מהשמש שיזכה לו את המתנות שהוא צריך לקבל מהעגלה המשולשת, כי הוא רצה לאכול לשון בחרדל שהיא מאכל חשוב, והלשון היא חלק מ'הלחיים'. השמש זיכה לו את המתנות. רבא אכל את הלשון, אבל רב ספרא לא אכל, כי המתנות עדיין לא הגיעו לידיו של השמש. כלילה הקריאו לרב ספרא בחלום את הפסוק **מַעֲדָה בָּגַד בְּיוֹם קָרָה חֹמֶץ עַל נֶתֶר, וְנָשָׂר בְּנִשְׂרִים עַל לֵב רָע** - כמו בגד כליו שאינו שווה כלום ביום קר, וכן חומץ הניתן על נתר שמקלקל את הנתר. כך נוהג מי שאומר דברי תורה (הנקראת 'שירה') למי שאינו יודע להבין.

אתא לקמיה דרב יוסף: הלך רב ספרא לרב יוסף ושאל אותו האם בגלל שעברתי על דברי הרב שאמר שמותר לכהן לזכות את המתנות לתלמיד חכם, ואני לא אכלתי את הלשון, לכן הקריאו לי בחלום את הפסוק הזה? אמר לו רב יוסף - אני דיברתי על כהן שמזכה לאדם אחר שהכהן לא כפוף אליו, אבל כאן השמש עשה זאת בעל כורחו כי רבא היה אורח חשוב שבא לבעל הבית שלו. ועוד, אני אמרתי

שאפשר לזכות לתלמיד חכם שאין לו אפשרות אחרת איך להסתדר כלכלית, אבל כאן לרבה יש אפשרות להסתדר בלי הלשון הזו.

ואלא מאי טעמא וכו': שאל רב ספרא אם כן מדוע הראו לי את הפסוק הזה בחלום? אמר לו רב יוסף לא אמרו את זה עליך אלא על רבא שהוא לא הבין את הטעם של רב יוסף. שאל רב ספרא אם כן שהיו מראים את הפסוק לרבה בחלום ולא לי! אמר לו רב יוסף רבא היה 'נזוף' בגלל שהוא נהג שלא כהוגן כשביקש שהשמש שיזכה לו את המתנות.

אמר ליה אביי לרב דימי: והפשט של הפסוק על מה הולך? אמר לו - על מי ששונה לתלמיד שאינו הגון. וכמו שאמר רב יהודה אמר רב, כל המלמד תלמיד שאינו הגון נופל בגיהנם, שנאמר "כָּל חֹשֶׁן טָמֵן לְצַפּוֹנִי, תֹּאכְלֶהוּ אֲשֶׁר לֹא נָפַח, יֵרַע שְׂרִיד בְּאֶהָלוֹ", ואין 'שריד' אלא תלמיד חכם שנאמר "ובשרידים אשר ה' קורא". כלומר אם יש תלמיד רע באוהלו של תלמיד חכם, תאכל אש של גהנום את הת"ח.

אמר רבי זירא אמר רב - כל השונה לתלמיד שאינו הגון, כזורק אבן למרקוליס: כאילו עובד ע"ז מרקוליס, שעבודתה היתה בזריקת אבן. שנאמר "כצורר אבן במרגמה, כן נתן לכסיל כבוד". וכתוב "לא נאוו לכסיל תענוג" והתורה היא תענוג.

*

למדנו במשנה - והמשתתף עמהן צריך לרשום: המשתתף עם כהן או גוי צריך לעשות סימן שידעו שהוא השתתף, ולכן הוא לא נתן את המתנות.

ואפילו עם העובד כוכבים: אפילו אם הוא שותף עם הגוי צריך לעשות סימן? וקשה, מהברייתא האומרת לא כן! 'המשתתף עם כהן צריך לרשום, והמשתתף עם העובד כוכבים ופסולי המוקדשים אין צריך לרשום'.

תירוצ: הכא במאי עסקין דיתיב עובד כוכבים אמסחתא: מדובר שהגוי יושב בחנות כשהשוחט היהודי מוכר את הבשר, וכולם רואים שהוא שותף עם היהודי. קושיא: **זכותה גבי כהן דיתיב אמסחתא אמאי צריך לרשום:** אם כן גם בכהן מדובר באותו מקרה שהכהן יושב בחנות, ומדוע צריך לעשות סימן? תירוצ: **זאמרי בשרא קא זבין:** אנישם חושבים שהכהן בא לקנות בשר והוא לא שותף. קושיא: אי

הכי עובד כוכבים נמי אמרי בשרא קא זבין: אם כן גם בגוי יחשבו שהוא רק בא לקנות בשר.

אלא הכא במאי עסקין דיתיב עובד כוכבים אכספתא: אלא מדובר שהגוי יושב ליד 'הכספת' ושומר על הכסף של החנות ולכן מבינים שהוא שותף. **קושיא:** **זכותה גבי כהן דיתיב אכספתא אמאי צריך לרשום:** אם כן גם בכהן מדובר שהוא שומר על הכספת ומדוע צריך לעשות סימן? **תירוץ:** **אמרי המוני הימניה:** אנשים חושבים שהשוחט מינה את הכהן רק שישמור לו על הכסף, אבל הוא לא שותף שלו. **קושיא:** **עובד כוכבים נמי אמרי המוני הימניה:** אם כן גם בגוי יחשבו שהוא רק שומר על הכסף והוא לא שותף. **תירוץ:** **אין אמונה בעובד כוכבים:** אי אפשר לסמוך עליו. אלא בהכרח שהוא שותף. **תירוץ נוסף:** **איבעית אימא סתם עובד כוכבים מפעא פעי:** כשהגוי יושב בחנות הוא צועק כל הזמן לשוחט באיזה מחיר למכור וכו', וכולם מבינים שהוא שותף. אבל כהן יושב בשקט וסומך על היהודי שימכור לפי מה שסיכמו ביניהם, ולא מבינים שהוא שותף של השוחט.

*

אמר מר, ופסולי המוקדשין אין צריך לרשום: למדנו בברייתא - המוכר שור של פסולי המוקדשין הפטור ממתנות כהונה, לא צריך לעשות בו סימן.

אלמא מוכחא מלתא: משמע שלא מוכרים שור של פסולי המוקדשין כדרך שמוכרים שור של חולין.

קושיא: **והא אנן תנן:** והרי למדנו במשנה במס' בכורות - פסולי המוקדשין נמכרים באיטליז (= בשוק) ונשחטים באיטליז ונשקלים במשקל כדרך מכירת בשר חולין.

תירוץ: **תרגמא רב אדא בר אהבה קמיה דרב פפא:** הברייתא עוסקת בבכור ומעשר שנפל בהם מום, שאסור למוכרם בשוק כדרך חולין, אלא מותר למוכרם רק בתוך הבית, ולכן לא צריך לעשות בהם סימן, שהרי עצם מכירתם בתוך הבית זהו סימן שאינם חולין, אבל פסולי המוקדשין הנמכרים באיטליז צריך לעשות בהם סימן, כדי שידעו שהיא בהמת פסולי המוקדשין הפטורה ממתנות כהונה.

*

אמר רב הונא: כהן שהוא שותף עם ישראל בראש של הבהמה, פטור הישראל מלתת לכהן את הלחי (= כיון שהלחי הוא חלק מהראש). אם הכהן שותף ביד, פטור הישראל מלתת לכהן את הזרוע. אם הכהן שותף בבני מעיים, פטור הישראל מלתת לכהן את הקיבה.

וחייא בר רב אמר: אפילו אם הכהן שותף רק בראש או רק ביד או רק בבני מעיים, פטור הישראל מכל המתנות.

קושיא: מיתיבי: למדנו בתוספתא – כהן או גוי שמכר בהמה לטבח ישראל ואמר לו 'הראש שלי והשאר שלך', אפילו אם יש לכהן או לגוי רק חלק אחד ממאה בראש, פטור הטבח. וכן לגבי יד ובני מעיים. ע"כ התוספתא.

מאי לא פטור מן הלחי וחייב בכולן, פטור מן הזרוע וחייב בכולן, פטור מן הקבה וחייב בכולן: לכאורה הכוונה שהוא פטור רק מהלחי (אם לכהן יש חלק בראש. וכן לגבי זרוע וקיבה). ומכאן קשה על חייא בר רב שאמר פטור מכולן.

תירוץ: לא, פטור מכולן: הכוונה שהוא פטור מכל המתנות, וכדברי חייא בר רב.

קושיא: וליתני פטור מכולן: א"כ על התוספתא היה לומר במפורש שהוא פטור מכולן, ולא 'פטור' סתם.

ועוד תניא: ועוד קשה, שהרי למדנו בברייתא – **הראש שלי וכולה שלך, אפי' אחד ממאה בראש, פטור מן הלחי וחייב בכולן.**

תיובנתא דחייא בר רב תיובנתא: אכן נשאר קשה על חייא בר רב.

אמר רב חסדא: הברייתא (שתובא מיד) הטעתה את חייא בר רב, וגרמה לו לסבור שפטור מכל המתנות.

הברייתא:

דתניא, עשרים וארבע מתנות כהונה הן, וכולן נתנו לאהרן ולבניו בכלל ופרט: נאמר בתורה לגבי מתנות כהונה "וידבר יהוה אל אהרן ואני הנה נתתי לך את משמרת תרומתי לכל קדשי בני ישראל לך נתתים", וזהו 'כלל' (= שלא מפרשת התורה מה הם המתנות), ואחר כך נאמר "זה יהיה לך מקדש הקדשים מן האש...", ומפרשת התורה את כל אחת מהמתנות, וזהו 'פרט'.

ונאמר בפרשה זו "נָתַתִּי לָךְ וּלְכַנְיָךְ וּלְכַנְיָךְ אֶתְךָ לְחֶק עוֹלָם בְּרִית מֶלֶךְ עוֹלָם", דהיינו כשם שבִּרְיִת הַכְּרוּתָה לַמֶּלֶךְ שֶׁלֹא יִסְרִיחַ אִינָה שׁוֹבֶתָה, כִּךְ בְּרִית זוֹ שֶׁל מִתְּנוּת כְּהוֹנָה לֹא תִשְׁבּוּת. כֹּל מִי שְׁנוֹתֵן אֶת הַמִּתְּנוּת כִּאִילוֹ קִיִּים אֶת כֹּל הַכְּלָלוֹת וּפְרִטוֹת שְׁבִתוֹרָה, וְכִאִילוֹ הַקְּרִיב אֶת כֹּל הַקְּרִבָּנוֹת שְׁנִיתָנוּ בְּבִרְיִת מֶלֶךְ. וְכֹל מִי שֶׁאִינוֹ נוֹתֵן אֶת הַמִּתְּנוּת כִּאִילוֹ עוֹבֵר עַל כֹּל הַכְּלָלוֹת וּפְרִטוֹת שְׁבִתוֹרָה, וְכִאִילוֹ לֹא הַקְּרִיב אֶת הַקְּרִבָּנוֹת שְׁנִיתָנוּ בְּבִרְיִת מֶלֶךְ.

ואלו הן עֶשְׂרִים וָאַרְבַּע מִתְּנוּת כְּהוֹנָה: עֶשֶׂר מֵהֵן נִיתְּנוּ לֹאכִילָה בַּמִּקְדָּשׁ בְּתוֹךְ הָעֶזְרָה, וָאַרְבַּע מֵהֵן נֹאכְלִים בִּירוּשָׁלַיִם, וְעֶשֶׂר מֵהֵן נֹאכְלוֹת בְּכָל עִיר יִשְׂרָאֵל.

עֶשֶׂר שְׁבִמִּקְדָּשׁ: חֲטָאֵת, וְחֲטָאֵת הָעוֹף, אֲשֶׁם וּדְאִי, וְאֲשֶׁם תְּלוּי, וְזִבְחֵי שְׁלָמִי צִיבּוֹר, דִּהְיִינוּ, כְּבִשֵּׁי עֶצְרָת, **וְלוֹג שֶׁמֶן שֶׁל מִצּוֹרֵעַ,** דִּהְיִינוּ מֵה שְׁנוֹתֵר לֵאחֶר שְׁנִיתָנוּ הַמִּתְּנוּת עַל תְּנוּךְ אֲזָנוֹ וּבִהוֹנוֹתֵינוּ, **וְשְׁתֵּי הַלֶּחֶם, וְלֶחֶם הַפָּנִים, וְשִׁירֵי מִנְחוֹת, וּמִנְחַת הָעוֹמֵר.**

אַרְבַּע שְׁנֹאכְלִים בִּירוּשָׁלַיִם: הַבְּכוֹרָה (= בְּכוֹר תֶּם), **וְהַבְּכוֹרִים, וְהַמּוֹרֵם מִן קֶרֶבן הַתּוֹדָה** (= חֲזָה וְשׁוֹק וָאַרְבַּע חֲלוֹת שֶׁהָיוּ נִיתְּנִים לִכְהֵן) **וּמֵאִיל נִזִּיר** (= זְרוֹעַ בְּשִׁלָּה וְחִלָּה אַחַת וּרְקִיק אַחַד) [הַמּוֹרֵם מִתּוֹדָה וּמֵאִיל נִזִּיר נִחְשָׁבִים כְּדֶבֶר אֶחָד, כִּי שְׁנֵיהֶם מוֹרְמִים מִקְדָּשִׁים קְלִיִּים], **וְעוֹרוֹת קִדְשִׁים** שֶׁל עוֹלָה חֲטָאֵת וְאֲשֶׁם הַנִּיתְּנִים לִכְהֵן.

עֶשֶׂר בְּגִבּוּלִין שְׁנִיתְּנִים לִכְהֵן בְּכָל עִיר יִשְׂרָאֵל: תְּרוּמָה, וְתְרוּמַת מַעֲשֵׂר, וְחִלָּה, וְרֵאשִׁית הַגֶּזֶז, וּמִתְּנוּת כְּהוֹנָה (= זְרוֹעַ לַחִיִּים וְקִיבָה), וְחֲמִשָּׁה סְלָעִים שֶׁל פְּדִיּוֹן הַבֵּן, וְשֶׁה שֶׁל פְּדִיּוֹן פֶּטֶר חֲמוֹר, וְשִׁדָּה אַחוּזָה שֶׁהַקְּדִישָׁה בַּעֲלִיהָ וְלֹא גֵאלָהּ וּמִכְרָהּ גִּזְבֵּר, וְכִשְׁיוּצָאֵת בִּיּוּבֵל מִהֲלוֹקָח כֹּל שִׁדָּה אַחוּזָה, הַדִּין הוּא שֶׁהִיא מִתְּחַלֶּקֶת לַכְּהֵנִים שֶׁל אוֹתוֹ מִשְׁמֵר שֶׁאִירַע הַיּוּבֵל בְּזִמְנוֹ, וְשִׁדָּה חֲרָמִים (= שֶׁאִמֵּר אָדָם 'שִׁדָּה זוֹ חֲרָם') שְׁנִיתְּנָה לִכְהֵן, וְגִזְל הַגֵּר שֶׁנִּשְׁבַּע לוֹ הַגִּזְלָן לִשְׁקֹר וְהוֹדָה לֵאחֶר מִיתַת הַגֵּר, שֶׁהִקְרָן וְהַחֲמוֹשׁ נִיתְּנִים לִכְהֵן. ע"כ הַבְּרִייתָא.

כַּעַת הַגְּמָרָא מִפְּרִשְׁתָּ אֶת דְּבָרֵי רַב חֲסֵדָא 'שֶׁהַבְּרִייתָא הִטְעִיתָ אֶת חִיָּא בַר רַב':

הוּא סָבַר: חִיָּא בַר רַב סָבַר, שֶׁמִּכְךָ שֶׁהַבְּרִייתָא הַחֲשִׁיבָה אֶת הַזְרוֹעַ לַחִיִּים וְקִיבָה כְּמִתְּנָה אַחַת וְלֹא כְּשִׁלֵּשׁ מִתְּנוֹת, סִימֵן שֶׁזוֹ מִתְּנָה אַחַת, וְאִם הַתְּחִיב בְּאַחַת מֵהֵן

התחייב בכולן, ואם נפטר מאחת מהן נפטר מכולן, ולכן הוא אמר שאם הכהן שותף אפילו רק בראש או רק ביד או רק בבני מעיים, פטור ישראל מכל המתנות.

ולא היא: אבל זה לא נכון, כי מה שהחשיבה הברייתא אותם כדבר אחד אין זה משום שהם מתנה אחת, כי הרי גם את המורם מתודה ואילו נזיר החשיבה הברייתא כדבר אחד במנין המתנות, למרות שבזוודאי אינם דבר אחד, אלא כיון שהם דומים זה לזה (= שניהם מורמים מקדשים קלים) לכן היא החשיבה אותם כדבר אחד, וכמו כן לגבי זרוע לחיים וקיבה כיון שהם דומים זה לזה לכן היא החשיבה אותם כדבר אחד, אבל כאמת אינם נחשבים כדבר אחד.

*

איבעיא להו: כהן שאמר לטבח ישראל לפני שחיטת בהמתו של הכהן 'הראש של הבהמה יהיה שלך (= תקנה אותו), ושאר הבהמה תהיה שלי', האם חייב הישראל במתנות (= בלחיים) או לא?

צדדי הספק: **בית חיובא אזלינן:** האם הולכים אחר החלק של החיוב, דהיינו אחר הזרוע והלחיים והקבה שזהו חיוב של הישראל לתת אותם לכהן, שהרי הלחיים הם בראש, וא"כ הישראל חייב לתת את הלחיים לכהן כיון שהראש שייך לו. או שהולכים אחר עיקר הבהמה, וכיון שהיא של הכהן לכן הישראל פטור מלתת לכהן את הלחיים.

הגמ' פושטת את הספק:

תא שמע: למדנו בברייתא - גוי וכהן שמסרו את צאנם לישראל, כלומר שמינו את הישראל שליוח שלהם לגזוז את צאנם, פטור מראשית הגז, כיון שגוי וכהן פטורים מראשית הגז, והישראל הוא רק שליוח שלהם. וכן הקונה את גז צאנו של גוי אפילו לפני שנגזז מן הבהמה, והבהמה נשארת של הגוי, פטור הקונה מראשית הגז.

וזה חומר בזרוע ובלחיים ובקבה יותר מראשית הגז: שלגבי מתנות אם הראש שייך לישראל וגוף הבהמה של הכהן, חייב הישראל לתת את הלחיים לכהן, ואילו לגבי ראשית הגז אם גוף הבהמה שייך לכהן והצמר של ישראל, פטור מראשית הגז. ע"כ הברייתא.

שמע מינה בתר חיובא אזלינן, שמע מינה: ומכך שאמרה הבריייתא 'זזה חומר...' מוכח שהולכים אחר החלק של החיוב, שהרי אם הראש שייך לישראל הוא חייב לתת את הלחיים לכהן למרות שהגוף שייך לכהן.

*